

Sygn. akt II Ca 1447/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Zbigniew Ciechanowicz (spr.)
Sędziowie:	SO Wiesława Buczek - Markowska SSR del. Zofia Piwowarska
Protokolant:	sekr. sądowy Ziemowit Augustyniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 września 2014 roku w S.

sprawy z powództwa **B. A. i J. A.**

przeciwko **P. T.**

o zapłatę

i sprawy z powództwa **J. P.**

przeciwko **P. T.**

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionych przez powodów

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie

z dnia 5 lipca 2013 r., sygn. akt I C 1266/09

- zmienia punkt III zaskarżonego wyroku w taki sposób, iż zasądza od pozwanego P. T. na rzecz powodów B. A. i J. A. solidarnie odsetki ustawowe od kwoty 37 900 (trzydziestu siedmiu tysięcy dziewięciuset) złotych od dnia 5 kwietnia 2007 r. do dnia 4 lipca 2013 r., zaś od kwoty 7 419 (siedmiu tysięcy czterystu dziewiętnastu) złotych i 14 (czternastu) groszy od dnia 22 stycznia 2009 r. do dnia 4 lipca 2013 r. i oddala apelację w pozostałym zakresie;**
- zasądza od pozwanego na rzecz powodów B. A. i J. A. kwotę 3 070 (trzech tysięcy siedemdziesięciu) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**
- zmienia punkt VII zaskarżonego wyroku w taki sposób, iż zasądza od pozwanego P. T. na rzecz powódki J. P. odsetki ustawowe od kwoty 34 900 (trzydziestu czterech tysięcy dziewięciuset) złotych od dnia 5 kwietnia 2007 r. do dnia 4 lipca 2013 r., zaś od kwoty 10 419 (dziesięciu tysięcy**

czterystu dziewiętnastu) złotych i 14 (czternastu) groszy od dnia 22 stycznia 2009 r. do dnia 4 lipca 2013 r. i oddala apelację w pozostałym zakresie.

4. zasądza od pozwanego na rzecz powódki J. P. kwotę 3 070 (trzech tysięcy siedemdziesięciu) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Uzasadnienie wyroku z dnia 25 września 2014 r.:

W 2007 r. **powodowie J. A. i B. A. oraz J. P.** wystąpili z powództwami o zasądzenie od pozwanego P. T. kwot po 45 319,14 zł. wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwów z tytułu obniżenia ceny nabycia udziałów w nieruchomości położonej w S. przy ul. (...), co było związane z twierdzeniem o ujawnieniu się licznych wad fizycznych zaistniałych w sprzedanym przez pozwanego budynku jaki i związanych z wadliwym zagospodarowaniem terenu. Sprawy ich połączono do wspólnego rozpoznania i rozstrzygania.

Wytoczenie powództwa było poprzedzone wezwaniem do zapłaty z dnia 31 października 2006 r., gdzie opisano roszczenia jako żądanie obniżenia ceny z powodu wad fizycznych budynków. W toku postępowania, w piśmie procesowym z dnia 28 kwietnia 2011 r. powodowie wskazali, że swoje roszczenia opierają o treść art. 471 k.c. a nie o przepisy z tytułu rękojmi za wady.

Pozwany P. T. zażądał oddalenia powództwa.

Wyrokiem z dnia 5 lipca 2013 r. Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie rozstrzygając o roszczeniach powodów B. A. i J. A.: uchylił wydany w trakcie sprawy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Szczecinie Wydział I Cywilny z dnia 14 czerwca 2007 r. , sygn. akt I C 442/07 – w całości (pkt I), zasądził od pozwanego P. T. na rzecz powodów B. A. i J. A. – solidarnie - kwotę 45.319,14 zł wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 5 lipca 2013 roku (pkt II), oddali ich powództwo w pozostałej części (pkt III) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 5.433 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt IV).

Rozstrzygając tym samym wyrokiem co do powództwa J. P. wobec pozwanego Sąd Rejonowy: uchylił wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Szczecinie Wydział I Cywilny z dnia 7 czerwca 2007 r , sygn. akt I C 502/07 – w całości (pkt V), zasądził od pozwanego P. T. na rzecz powódki J. P. kwotę 45.319,14 zł wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 5 lipca 2013 roku (pkt VI), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt VII), zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5.433 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt VIII).

Jednocześnie, w przytoczonym wyroku nakazano pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie kwotę 6.451,90 tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów postępowania (pkt IX).

Ograniczając się do ustaleń i rozważań Sądu I instancji związanych z zakresem apelacji powodów przytoczyć należy to, iż uznając żądanie zasądzenia należności głównie za słuszne w całości Sąd Rejonowy stwierdził, iż łączna wartość robót naprawczych związanych z koniecznością naprawy szkody była by większa, jak również utrata wartości segmentów stron przewyższała by kwoty żądane przez powodów. Jednocześnie Sąd I instancji wskazał, iż w toku postępowania uległy zmianie podstawy prawne roszczeń powodów, a więc i sposób ustalenia wysokości zasądzonego roszczenia, co doprowadziło w konsekwencji do zmiany w zakresie terminu i wysokości odsetek od zasądzonych należności głównych - do dnia wyrokowania, a nie od dnia wytoczenia powództwa, jak żądali tego powodowie. Sąd Rejonowy jednocześnie wskazał, iż powodowie nie wydatkowali kwot objętych wyrokiem więc zasądzenie odsetek zgodnie z żądaniem pozwu prowadziło by do ich bezpodstawnego wzbogacenia względem pozwanego.

Apelacje złożyły obie strony powodowe, tj. zarówno B. A. i J. A., jak i J. P. skarżąc odpowiednio wyrok Sądu Rejonowego w części opisanej pkt III i VI oraz żądając zmiany wyroku w części związanej z oddaleniem powództwa w zakresie terminu wymagalności odsetek ustawowych i zasądzenia ich zgodnie z żądaniem pozwu tj. od 5 kwietnia 2007 r. do, jak to wskazano w dwóch apelacjach, dnia zapłaty.

Powodowie zarzucili zaskarżonemu orzeczeniu istotne naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 481 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie w sposób sprzeczny z jego społeczno gospodarczą funkcją, a także w sprzeczności z jego literalnym brzmieniem. W uzasadnieniu apelacji powodowie wskazali, iż pozwany opóźniał się w zapłacie kwot opisanych pozwami, więc obowiązek zapłaty odsetek ustawowych od tych kwot obciąża go bez względu na winę i przyczyny opóźnienia. Zaś same odsetki należą się nawet w sytuacji gdyby wierzyciele nie doznali szkody. Powodowie podkreślili, iż to pozwany uzyskał by, w przypadku akceptacji zaskarżonego orzeczenia korzyść majątkową, albowiem przez siedem lat trwania procesu przetrzymywał wymagane środki należnie powodom i jednocześnie podejmował wszelkie możliwe kroki celem przedłużenia procesu.

Pozwany zażądał oddalenia apelacji i obciążenia powodów kosztami postępowania apelacyjnego. W uzasadnieniu odpowiedzi na apelację wskazano, że zasądzenie kwot opisanych wyrokiem od dnia wniesienia pozwu prowadziłoby do bezpodstawnego wzbogacenia powodów, a nadto, iż za podstawę wyrokowania Sąd I instancji przyjął ceny istniejące w dacie ustalenia odszkodowania. W ocenie pozwanego odsetki słusznie zostały zasądzone od dnia w którym wartość odszkodowania została definitywnie określona, gdyż stosownie do art. 363 § 2 k.c. przyznana kwota odszkodowania uwzględniła zmianę cen w okresie od zaistnienia szkody do daty ustalenia odszkodowania, a odsetki pełnią funkcję waloryzacyjną. Pozwany przytoczył na poparcie wyartykułowanej tezy szereg orzeczeń Sądu Najwyższego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacje powodów w znacznej mierze były słuszne, co powodowało konieczność zmiany wyroku Sądu Rejonowego w zaskarżonej części w trybie art. 386 § 1 k.p.c., zaś w pozostałym zakresie do ich oddalenia.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż wbrew stanowisku pozwanego i Sądu I instancji, dokonana przez powodów zmiana powództwa przez wskazanie innej podstawy prawnej dochodzonego roszczenia była w pełni dopuszczalna i nie wpływała na kwestię wymagalności roszczeń powodów o odsetki.

Nie ulega wątpliwości, iż powodowie pierwotnie dochodzili swoich roszczeń na podstawie przepisów o rękojmi za wady fizyczne sprzedanej rzeczy. W trakcie postępowania pierwszoinstancyjnego powodowie zmienili podstawę prawną roszczenia na art. 471 k.c. Zauważyć należy, iż Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 sierpnia 1969 r. (III CZP 120/68, OSNC 1970/12/218) orzekł, iż utrata uprawnień z tytułu rękojmi na skutek upływu terminów przewidzianych w art. 563 i 568 k.c. nie powoduje utraty roszczeń odszkodowawczych, o których mowa w art. 566 § 1 zdanie pierwsze k.c. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał, iż u podstaw przepisów o rękojmi za wady leży tradycyjny pogląd, oparty na równowadze wzajemnych świadczeń kontrahentów umowy sprzedaży, według którego sprzedawca obowiązany jest wydać kupującemu przedmiot sprzedaży w stanie należytym i ponosi ryzyko istnienia wady bez względu na swą winę. Wydanie przez sprzedawcę rzeczy wadliwej stanowi niewątpliwie takie nienależyte wykonanie zobowiązania, którego skutki podlegają przepisom art. 471 i nast. k.c. Sąd Najwyższy dodał też, iż unormowanie kwestii roszczeń o naprawienie szkody dopiero w przepisie art. 566 k.c. wskazuje na potraktowanie tych roszczeń jako odrębnych od uprawnień wynikających z tytułu rękojmi. Ponadto Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 sierpnia 2006 r. (II CSK 89/06, LEX nr 445265) stwierdził, iż według ugruntowanego poglądu, wyrażonego na tle art. 566 i 574 k.c., naprawienia szkody doznanej z powodu wady rzeczy nabytej można żądać na zasadach ogólnych (art. 471 k.c.), niezależnie od podstaw odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady rzeczy sprzedanej. Przy czym podkreślić tu należy, iż pierwotnie powodowie żądali obniżenia ceny sprzedanych przedmiotów kalkulując wysokość należnej kwoty jako sumę kosztów związanych z doprowadzeniem nieruchomości do stanu opisanego umową, a więc de facto w wysokości roszczenia odszkodowawczego opisanego w piśmie procesowym powodów z dnia 28 kwietnia 2011 r.

Odnosząc się natomiast do zasadniczej kwestii stanowiącej podstawę sformułowania przez powodów zarzutów apelacyjnych uznać należy, co do zasady, ich słuszność. Powodowie żądali zasądzenia odsetek od dnia wniesienia pozwu, wywodząc iż to wezwanie do zapłaty stanowi o wymagalności świadczenia ubocznego w postaci odsetek.

Sąd Okręgowy podziela pogląd prawny powodów, iż odsetki od roszczenia głównego należą się powodom od dnia wezwania pozwanego do zapłaty, a więc w myśl zasad wynikających z treści art. 481 k.c. Zwrócić tu należy uwagę

na to, iż orzeczenia Sądu Najwyższego, na które powołuje się w odpowiedzi na apelację pozwany był wyrazem poglądu o waloryzacyjnym charakterze odsetek, co sprawiało iż miały się one należeć wierzycielowi dopiero od dnia wyrokowania. U podstaw takiego poglądu legła sytuacja zaistniała z początkiem lat dziewięćdziesiątych XX wieku, kiedy to na skutek zmiany ustroju społeczno-gospodarczego i towarzyszącej temu inflacji, podwyższona została w sposób znaczący wysokość odsetek ustawowych. Sąd Najwyższy wówczas wielokrotnie dawał wyraz pogładowi, iż w razie przyjęcia cen z daty ustalenia odszkodowania (art. 363 § 2 k.c.) i zastosowania art. 481 § 1 w związku z art. 455 k.c., dłużnik świadczyłby dwukrotnie z jednego zobowiązania: należność główną obejmującą zwaloryzowane odszkodowanie i odsetki zawierające także kwotę odpowiadającą wzrostowi cen (np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 1993 r., III CZP 80/93, OSP 1994, nr 3, poz. 50, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1993 r., I PRN 70/93, OSNCP 1994, nr 5, poz. 113).

Zwraca uwagę jednak i to, iż Sąd Najwyższy podkreślając waloryzacyjny charakter odsetek, nie tracił z pola widzenia ich tradycyjnego znaczenia - odszkodowawczego. Dla przykładu Sąd Najwyższy przyjmował, że ze względu na waloryzacyjny charakter odsetek należą się one wierzycielowi dopiero od dnia wyrokowania, zaś w przytoczonej wyżej uchwale z dnia 8 lipca 1993 r., że okoliczności konkretnego przypadku mogą uzasadniać zasądzenie odsetek od daty zgłoszenia roszczenia, a w uzasadnieniu wyroku z dnia 23 stycznia 1991 r., II CR 677/90 (niepubl.) uznał dopuszczalność obciążenia dłużnika odsetkami za opóźnienie się z zapłatą odszkodowania odpowiadającego aktualnemu kosztowi (art. 363 § 2 zd. 1 k.c.) - także za czas poprzedzający datę orzekania.

Zaprezentowane tu stanowisko spotkało się z krytyką doktryny.

W pracy pt. (...) (Wydawnictwo Oficyna (...)) M. L. analizując treść art. 481 k.c. wyraził pogląd, iż naprawienie szkody wyrządzonej niewykonaniem czy nienależytym wykonaniem zobowiązania powinno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do spełnienia świadczenia, gdyż w tym zakresie właściwość zobowiązania nie uzasadnia nastania wymagalności niezwłocznie po powstaniu szkody (str.274-281).

Analizując pogląd zawarty w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r. w sprawie II CKN 725/98, gdzie przyjęto, iż w wypadku przyjęcia za podstawę cen z daty orzekania, zasądzanie odsetek od dnia wyrządzenia szkody jest nieuzasadnione, gdyż mogłoby prowadzić do nadmiernego uprzywilejowania poszkodowanego - Autor pracy stwierdza, iż skoro osoba odpowiedzialna za szkodę była zobowiązana do jej naprawienia w określonym terminie i nie uczyniła tego, jej pieniężne zobowiązanie było wymagalne, to odsetki za opóźnienie sukcesywnie powstawały i należą się wierzycielowi. Sąd nie ma kompetencji do tego, aby pozbawić wierzyciela tego uprawnienia, jakie przysługuje mu na podstawie art. 481 § 1 k.c. Odsetki te już istnieją i poszkodowanemu przysługuje roszczenie o ich zapłatę. Kompetencja do zmiany wysokości już istniejącego świadczenia musi wynikać wprost z przepisu prawa, jak to przewiduje np. art. 358¹ § 3 k.c. Artykuł 363 § 2 k.c. bynajmniej takiej normy nie zawiera. W ocenie Autora bez znaczenia pozostaje okoliczność, że łączna suma odsetek za opóźnienie oraz odszkodowania ustalonego według cen z dnia wyrokowania w takim wypadku będzie przekraczać rozmiar szkody poniesionej przez dłużnika, ocenianej na dzień wyrokowania. Odsetki za opóźnienie należą się bowiem wierzycielowi nie dlatego, że wyrządzono mu szkodę, ale dlatego, że jej w terminie nie naprawiono, i to niezależnie od tego, czy wierzyciel poniósł szkodę w związku z opóźnieniem i w jakiej wysokości.

Już w treści uzasadnienia wyroku z dnia 16 lipca 2004 r. wydanego w sprawie I CK 83/04 Sąd Najwyższy stwierdził, iż obecnie funkcja odszkodowawcza odsetek znów przeważa nad ich funkcją waloryzacyjną. W tej sytuacji zasądzanie odsetek od daty wyrokowania prowadzi w istocie do ich umorzenia za okres przed datą wyroku, jest to nieuzasadnione uprzywilejowanie dłużnika i może skłaniać dłużnika do jak najdłuższego zwlekania z opóźnionym świadczeniem pieniężnym, w oczekiwaniu na orzeczenie sądu, znoszące obowiązek zapłaty odsetek za wcześniejszy okres. Należy więc powrócić do stosowania zasady odpowiadającej treści art. 481 § 1 k.c. i art. 455 k.c., że opóźnienie świadczenia odszkodowawczego następuje, jeżeli dłużnik nie spełni świadczenia niezwłocznie po wezwaniu go przez wierzyciela i od tej chwili należą się wierzycielowi odsetki bez względu na to z jakiej daty ceny są podstawą ustalenia wysokości odszkodowania.

Identyczne poglądy wyrażono w uzasadnieniach wyroków Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 11 marca 2014 r. wydanego w sprawie I ACa 1251/13 oraz Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 lutego 2014 r. wydanym w sprawie o sygn. akt III APa 2/14.

Reasumując, zasądzenie odsetek w niniejszej sprawie było możliwe najwcześniej od daty wezwania pozwanego do zapłaty, a te co do części kwot opisanych pozwami (kwoty 37 900 złotych w przypadku powodów B. A. i J. A., zaś kwoty 34 900 złotych w przypadku J. P.) nastąpiło poprzez doręczenie wezwania do zapłaty z dnia 31 października 2006 r. Tym bardziej więc za słuszne uznać należy żądanie powodów zasądzenie odsetek od dnia 5 kwietnia 2007 r.

Natomiast, co do pozostałej części żądania nie objętego wezwaniem do zapłaty z dnia 31 października 2006 r. odsetki winny być zasądzone do dnia, w którym pozwany przyznał, iż zapoznał się z treścią pozwów, tj. od dnia 22 stycznia 2009 r. Podkreślić tu należy, iż na skutek podania przez powodów nieaktualnego adresu pozwanego doręczenie pozwu nie nastąpiło w terminie opisanym apelacjami.

Marginalnie zwrócić uwagę należy, iż rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie miało charakteru konstytutywnego, lecz deklaratorywny. Postępowania sądowe, w tym i sporządzone w jego toku opinie biegłych miały na celu jedynie weryfikację twierdzeń procesowych powodów. Nawiązując do tezy o waloryzacyjnym charakterze odsetek, krytycznie zauważyć można, iż Sąd I instancji wyrokował w dniu 5 lipca 2013 r., zaś np. użyta przez biegłego sądowego M. U. w opinii z dnia 4 stycznia 2011 r. baza cenowa S. to I kwartał 2010 r. (6 str. opinii). Uzależnienie terminu wymagalności odsetek od daty wydania orzeczenia sądu I instancji pozbawiało by powodów części należnego im prawa.

Mając na uwadze powyższe rozważania zmieniono pkt III zaskarżonego wyroku w taki sposób, iż zasądzono do pozwanego P. T. na rzecz powodów B. A. i J. A. solidarnie odsetki ustawowe od kwoty 37 900 złotych od dnia 5 kwietnia 2007 r., tj. od dnia określonego w treści apelacji, w sytuacji potwierdzenia przez pozwanego odebrania wezwania do zapłaty tejże kwoty z dnia 31 października 2006 r., do dnia 4 lipca 2013 r., tj. od dnia poprzedzającego dzień orzekania przez Sąd I instancji, zaś od kwoty 7 419 złotych i 14 groszy, której nie dotyczyło opisane wezwanie, od dnia 22 stycznia 2009 r., tj. od dnia w którym pozwany zapoznał się z żądaniami pozwu, również do dnia 4 lipca 2013 r. i oddalono apelację w pozostałym zakresie, w tym i w części żądania odsetek od dnia 5 lipca 2013 r., co zostało uwzględnione przez Sąd Rejonowy w pkt II wyroku.

Stosownie do powyższych ustaleń zmieniono również pkt VII zaskarżonego wyroku w taki sposób, iż zasądzono do pozwanego P. T. na rzecz powódki J. P. odsetki ustawowe od kwoty 34 900 złotych od dnia 5 kwietnia 2007 r., tj. od dnia określonego w treści apelacji, w sytuacji potwierdzenia przez pozwanego odebrania wezwania do zapłaty tejże kwoty z dnia 31 października 2006 r. do dnia 4 lipca 2013 r. tj. od dnia poprzedzającego dzień orzekania przez Sąd I instancji, zaś od kwoty 10 419 złotych i 14 groszy od dnia 22 stycznia 2009 r. tj. od dnia w którym pozwany zapoznał się z żądaniami pozwu, również do dnia 4 lipca 2013 r. i oddalono apelację w pozostałym zakresie, w tym i w części żądania odsetek od dnia 5 lipca 2013 r., co zostało uwzględnione przez Sąd Rejonowy w pkt VI wyroku.

Sąd Okręgowy rozstrzygając o kosztach postępowania apelacyjnego uznał, iż powodowie w przeważającej części wygrali postępowanie, bowiem domagając się odsetek, których wysokość po skumulowaniu wynosiła około 37 388 złotych, wygrali postępowanie odwoławcze po około 90 %. Zaistniały zatem, okoliczności uzasadniające obciążenie pozwanego pełnymi kosztami postępowania apelacyjnego w myśl art. 100 zd. 2 k.p.c. które wynosiły po 3070 złotych. Na powyższe kwoty składały się wynagrodzenia pełnomocników powodów w kwotach po 1200 zł ustalone w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zmianami), oraz uiszczono opłaty od apelacji.